

שבת כה

משה שווערד

1. תוספות שבת דף כד/ב

לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט - וא"ת היכי ילפינן תרומה מקדשים קדשים דין הוא שאין שריפתן דוחה יו"ט לפי שאין יכול ליהנות בשעת שריפה ולא אמרינן מתוך שהותרה הבערה לצורך הותר' נמי שלא לצורך אלא שלא לצורך אוכל נפש אבל צריך שיהא קצת צורך להתחמם או לשום הנאה אבל הבערה לגמרי שלא לצורך לא הותרה אלא שריפת תרומה טמאה שמותר ליהנו' בשעת שריפה למה יאסר מאי שנא משמן חולין שמותר לשורפו ולהדליקו להנאתו דאטו תרומה לפי שיש מצוה בשריפתה מיגרע גרע ואומר ריב"א דודאי גרע דכיון שאסרה תורה כל הנאות רק הנאת שריפה אם כן הבערה זו אינה לצורך הנאתו אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה שיהנה ממנה בשעת ביעור' ולהכי לא דחיא יו"ט מידי דהוה אנדרים ונדבות דאין קרבים ביו"ט למ"ד משלחן גבוה קא זכו וכן שתי הלהם לדידיה אין אפייתן דוחה יו"ט אף על פי שיש בהן אכילת אדם משום דעיקרון לצורך גבוה ולמ"ד קריבין ביו"ט היינו משום דקסבר דעיקר שחיטתן ואפייתן נמי לצורך אדם אבל שריפת תרומה טמאה ודאי לשם מצות ביעור ולא לשם הנאה הלכך אסור ביו"ט כשאר קדשים ...

2. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף כד/ב

הא דאיבעיא לן מנא הני מילי. איכא למידק ומנא לן דשרי, דהא לא הותרה הבערה אלא או לצורך אכילה או לצורך מצות היום, הא שלא לצורך מצות היום כלל אסור. איכא למימר משום דסד"א דהוי י"ט לא תעשה גרידא ואתי עשה דשריפת קדשים ודחי לא תעשה. ותדע לך דמדקא מתרץ רב אשי דהוי י"ט עשה ולא תעשה ואיתרצא להו בהכין, ש"מ מעיקרא לא הוה ס"ד הכי. ... ואיכא דקשיא ליה ותהוי נמי שריפת קדשים עשה וי"ט לא תעשה גרידא, אכתי היכי הוה דחי האי עשה ללא תעשה דהא אפשר להמתין למחר ולקיים עשה, כדר"ל דאמר (לקמן קלג, א) כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה לא תעשה. ותירץ הרמב"ן ז"ל דלא אמר ר"ל הכי אלא היכא דאפשר לקיים את שניהם עכשיו בלא דחייית לא תעשה, כגון ההיא דיבמות דאמרינן בפרק כיצד (כ, ב) גמ' אלמנה לכהן גדול גבי אלמנה מן האירוסין לכ"ג, כדר"ל דאמר ר"ל כל מקום כו' והכא נמי אפשר בחליצה דמקיים עשה ול"ת, וכגון ההיא (דיבמות) [דמנחות] דאמרינן בפרק התכלת (מ, א) גבי סדין בציצית שאפשר לעשות לו כן ממינו ולא עבדינן צמר, וכן כל כיוצא באלו, אבל היכא דלא אפשר לקיים

עשה היום אלא בדחייית ל"ת, אי אפשר לקיים את שניהם מיקרי שהרי אי אפשר לקיימין עכשיו. ובודאי הכי משמע כדבריו, דמוכח בריש פרק קמא דיבמות (ו, א) דאמרינן התם אלא אתיא מבנין בית המקדש, דתניא יכול יהא בנין בית המקדש דוחה את השבת, תלמוד לומר את שבתותי תשמורו הא לאו הכי דחיא, מאי לאו בבונה וסותר. ואם איתא היאך אפשר לומר כן, דהא בנין בית המקדש אפשר למחר ואפשר לקיים את שניהם, ואם כן דכותיה היאך אפשר לומר דדחיא. ועוד דדחינן (שם) לאו בלאו דמחמר, ואקשינן אלא הא דקיימא לן דאתי עשה ודחי לא תעשה ליגרמ מהכא דלא דחיא, אמאי לימא שאני הכא משום דאפשר כדר"ל, הא בעלמא דלא אפשר דחיא. וכי האי גונא נמי איכא למידק מדאתיא התם למיפשטה ממייתת בית דין, ואע"ג דמייתת בית דין אפשר למחר:

3. ספר לקח טוב - כלל יב אות ה

ואולם הרמב"ן עה"ת פ' יתרו דורש טעמא דקרא בהך דינא דעדל"ת וכו' וז"ל ואמת הוא ג"כ כי מדת זכור רמזו במ"ע והוא היוצא ממדת האהבה וכו' ומדת שמור במצות ל"ת וכו' ויוצא ממדת היראה וכו' ולפ"ן מ"ע גדולה מל"ת כמו שהאבהה גדולה מיראה וכו' ולכך אמרו דאתי עשה ודחי ל"ת וכו' עכ"ל. ולפ"ן נראה בהצעת דברי הש"ס סוטה דל"א ע"א גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה שזה תלוי לאלף דור (העושה מיראה זכותו תלוי לדורותיו להגן עליהם עד אלף דור) וזה תלוי לאלפים דור (העושה מאהבה זכותו תלוי לאלפים דור וכו') ויליף לי' התם מקרא ע"ש ומבואר איפוא בזה דמעלת האהבה היא כפולה ממעלת היראה שהרי האהבה תלוי' לאלפים והיראה רק לאלף שהוא חצי אלפים וא"כ מובן ממילא דמדריגת וערך עשה אחת דהיא עבודה מאהבה היא כמדריגת וערך ב' לאוין דהם עבודה מיראה. וא"כ שפיר כ' הכריתות דאין עשה אחת דוחה ב' לאוין דכיון דערך הלאוין שוה לערך העשה א"כ שוב מאי אולמי' דעשה על הלאוין ושוא"ת עדיף ...

4. תוספות שבת דף כה/א

כך אתה מצווה לשרוף את התרומה - פי' בקונטרס משום דלא ליתי בה לידי תקלה לפי טעם זה נראה דלאו דוקא שריפה אלא ה"ה שאר ביעור וכו' פ' בהדיא באלו עוברין ול"נ דבסוף תמורה (דף לג:): קתני תרומה טמאה בהדי הנשרפין וקתני התם הנשרפין לא יקברו ע"כ נראה דשריפה דוקא משום דמיא לקדש ומזרבנן א"נ מדאורייתא מדאיכרי קדש ...

5. תוספות שבת דף כה/א

פגול - היינו חישוב לאוכלו חוץ למקומו ובכלל זה הוי אוכל חוץ לחומה דלוקה בקדשים ונותר היינו חישוב לאוכלו חוץ לזמנו והוי נותר בכלל זה והוי האי פיגול ונותר כי ההוא דאם עון פיגול הוא הרי כבר נאמר לא יחשב ואם עון נותר כו' (פסחים דף טז:): ולא כמו פיגול שבכל הש"ס דקרי פיגול דחישוב לאוכלו חוץ לזמנו דהיינו נותר דהכא:

6. תוספות רי"ד מסכת שבת דף כה עמוד א

שכן מחפ"ו אי קשיא ובקודש ליכא חומש בתימה והא אית בי' מעילה ובמעילה איכא נמי חומש תשובה בודאי בקדשי בדק הבית דמחייב בתשלומין איכא חומש אבל בקדשי מזבח ליכא תשלומין דנהי דמחייב להביא קרבן מעילה אבל אינו חייב לשלם למזבח חתיכת בשר קודש שאכל וכיון דליכא קרן ליכא חומש אבל התרומה משלם קרן וחומש ופת' המורה לא נראה לי כלל:

ואמנם מהו הכרת שזכרה התורה במקו' הזה ובמקומות רבי' אחר' ראיתי להרחיב בו הביאור כי יש בו דעות חלוקות לחכמינו ז"ל וכלם לא ימלטו מן ספקות. ואחשוב שהקרה השם לפני דעת ישר ונכון בדרוש הזה. ואומר **שהגאון רב סעדיה** אומר שהנפש שזכרה התורה ונכרתה הנפש היא ונכרתו הנפשות העושות. הוא שם נאמר על הבשר והגוף ושהוא על דרך נפש כי תגע בכל טמא והנפש אשר תאכל כל דם נפש כי תאכל כל נבלה שמבואר הוא שהנפש אינה אוכלת דם ולא נבילה ולא דבר אחר. ואינה נוגעת בכל דבר טמא. אבל הנפש הנאמר כאן הוא הגוף כמו שג"כ יאמר שם בשר על הנפש יבא כל בשר להשתחוות לפני ויברך כל בשר כי ההשתחוואה והברכה וההלול לא תפול על הבשר כי הם מפעולות הנפש ומסכי' לזה כתב הראב"ע כאן על הכרת תכרת הנפש היא וז"ל הנפש אינה הנפש המשכלת כדברי תועי רוח רק הוא חבור הנפש עם הגוף עד כאן. **ולפי זה יהיה דעתם שענין הכרת הוא קצור ימי החוטא ומיתו קודם קצו בעולם הזה לא דבר אחר. ויתחייב מזה שיהיה ענין הכרת הוא עצמו ענין המיתה בידי שמים וכן נראה מדברי הגאון שאין הפרש ביניהם כלל.** והדעת הזה הוא בלתי נכון ...

והדעת הב' הוא לרש"י שכתב שהכרת שזרעו נכרת וימי נכרתים כמו שכתב (בראשית י"ז) בפרשת מילה ובפרשת (ויקרא י"ז) המעלה בחוץ. והוא ג"כ בריש מסכת כריתות. וכפי דבריו אלה כל כרת הוא עירי שימות בלי בני. ויובדל ג"כ הכרת מהמיתה בידי שמים **כשהמיתה היא לחוטא בלבד והכרת הוא ג"כ לזרעו** וכבר הקשו התוספות בריש מסכת יבמות על רש"י בזה ונמנו וגמרו כל אותם החכמי' שנזכרו שמה שאין בכרת כריתת הזרע אלא בשתיים מהעריות שאמרה התורה בהם בפ' עירי וכבר נזכר זה גם כן בתו' (שבת ד' כ"ה) בפ' במה מדליקין וכן הוא דעת הרמב"ם והרמב"ן חלוקים על רש"י. וגם הסברא תורה עליו לפי שאם היה החוטא אדם עקר בטבעו יתחייב שלא יפול בו הכרת כי קודם שחטא כבר היה עירי בטבעו. **או אם חטא אחריו היותו בן שמונים שנה איך נאמר שלא יגיע אליו מהעונש בזקנתו ויענשו בניו הגדולים שלא חטאו.** וגם התחייב לרב ספק אחר והוא שיהיה עונש הכריתות שוה בכלם בהיות ביניהם הפרש גדול בחומרת החטא וקלותו:

והדעת הג' הוא לתוספות במקום הנזכר שיאמרו שהיה ההפרש בין המחוייבי כריתות למחוייבי מיתה בידי שמים כשהיה **הכרת לחמשי' שנה והמיתה לאחר ששים שנה** ואמרו שכך הוא בירושלמי שהכרת הוא לחמשים שנה ומפיק ליה מן אל תכריתו את שבת משפחות הקהתי ועבודתם היתה לחמשים שנה והמיתה בידי שמים היא לששים שנה כמתי המדבר. וכבר התחייבו לדעת זה ג"כ הספקות אם מדרך הסברא לפי שהאדם שבכרתו אכל כל מחמצת בפסח או שאכל כל חלב וכל דם או בעל העריות וטמא את המקדש אם היה הכרת מוגבל לחמשים שנה ימצא חוטא נשכר שיגיע בהכרת לחמשי' שנה ואם מדבריהם ז"ל לפי שבמס' יבמות שנינו חמשי' זו מיתה כרת. חמשים וששים זו מיתתו של שמואל הרמתי. ששים זו מיתת כל אדם. אמר מר זוטרא מאי קראה תבא בכלה אלי קבר בכלה הכי הווי. ואם מיתת ששים זו מיתת כל אדם איך יאמרו שהיא מיתה בידי שמים ואם אמרו שזה יובן כשימות קודם עתו. הנה לזה אין צורך הגבלת זמן כי לפי רוב השנים וכפי מעוטם יהיה נכרת כל מי שימות קודם זמנו וכן בידי שמים. גם יתחייב על הדעת הזה הספק הקודם והוא שבהיות הכריתות מתחלפות חלוק גדול בחומרת החטא וקלותו יהיה עונשם שוה מבלי חלוק. וזה לא יתכן בחק היושר הא-להי:

והדעת הד' זכרו ג"כ בתוספות במקום הנזכר והוא שהכרת יבחן כפי ימי החולי כי כאשר ימות האדם ביום הג' מחליו יהיה נכרת מעמיו וכן הוא בלשון הגמרא' בפרק ואלו מגלחין (מ"ק כה) באות' בריית' תנו רבנן מת פתאום זו היא מיתה חסופה. יום אחד זו היא מיתה דחופה. ר' חנינא בן גמליאל אומר זו היא וכו' ולפי זה יהיה ההפרש בין הכרת למיתה בידי שמים **שמיתה בידי שמים בבחינ' השנים והכרת הוא בבחינ' ימי החולי.** וגם הדעת הזה בלתי נכון הוא אם מדרך הסברא לפי שהמוכן למות בחליו מה יתן לו ומה יוסיף לו שיאריך חליו ויהיו כל ימיו מכאובים על מטתו למעצבה ישכב הלא טוב לו שיתמעט צערו וחליו וימות

מהרה כי הנה לתקן עניני נפשו ותשובתו די לו לשלשה ימים. והמשנה אמרה שוב יום אחד לפני מיתתך. והנה חסידי ישראל ונביאייהם לא האריכו ימים בחלייהם ויעקב אבינו יזכיר שמיד כשהלה ברך בניו. ונאמר ויכל יעקב לצוות את בניו ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו וכן באהרן ובמשה לא חלו חליים כלל. ואיך יהיה אם כן עונש הכרת שבבא קץ האדם ועת מותו הטבעי ימות ליום הג' למחלתו והוא הטוב לו שיאפשר לו שיצטרו בניו מתוך חליו ובשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. ועוד כי אם היה הדבר כן היתה המיתה בידי שמים עונש יותר קשה מהכרת כיון שהוא בקצור שנות חיי האדם והכרת אינו אלא בקצרו' ימי החולי והוא בחלוק מה שנסודנו עליו וגם מדבריהם ז"ל שעשו הכרת לבן חמשי' ומיתה בידי שמים לבן ששים. ועוד כי באותה ברייתא שזכרו המיתה כפי הימים לא כינו ז"ל שלא היה ענין הכרת אלא בימי החולי בלבד. אבל אמרו שהיה הכרת כפי ענינו בעצמו. שימנה בו ג"כ מהירות החולי לאותם הימים שזכרו. תראה זה ממה שאמרו (שם) כי היה רב יוסף בר שתיין עבד יומא טבא לרבנן אמר ליה אבבי נהי דנפיק מר מכרת דשני מכרת דיומי נפיק מר נקוט מיהא פלגא בידך ונהי ביארו שלא היה הכרת בלבד בימים כי אם בשנים ג"כ וגם ממה שאמר הכתוב כאן הכרת תכרת הנפש ההיא מבואר נגלה שהכרת הוא מן העולם הזה בקצור שנים לא לבד בקצור ימי החלי. הלא

אלה הד' דעות שזכרתי לך עד פה כלם השתתפו כשענין הכרת הוא לגוף בלבד בעוה"ז ושאינו מגיע דבר ממנו לנפש ואתה הראית לדע' הספקות שיתחייבו לכל אחד מהדעו' האלו:

והדעת הה' הוא לרב הגדול המיימוני שכתב בפ' המשנה אשר לו בסנהדרין פרק אלו הם הנשרפים. ואלו הם דבריו **המיתה בידי שמים הוא פחות מן הכרת לפי שהמחוייב כרת ישאר עליו עונש גם לאחר המיתה** כמו שנבאר בפרק שאח"ז.

והמחוייב מיתה בידי שמים נתכפר לו כשמת ע"כ. ובפרק חלק כתב וז"ל והנקמה הגדולה היא שתכרת הנפש ותאבד ושלא

תהיה חייה וקיימת והוא הכרת שכתוב בתורה שנאמר הכרת תכרת הנפש היא וארז"ל הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב ע"כ. ואין כוונת הרב בזה להשוות ענין הכריתות כלם לכרת המגדף שאמרה התורה בלבד בו הכרת תכרת הנפש היא וגם לא כיון הרב בזה למה שחשבו אנשים חכמים מבני עמינו שיהיה בענין כרת הנפש מדרגו' זו קשה ורעה מזו בעוה"ב. ושעונש הכרת הנפשי במגדף היה יותר קשה משאר הכריתות כי כל זה הוא טעות מבואר בהבנת דבריו. כי הוא יסבור שעונש הכרת לנפש הוא העדרה והפסד' ההחלטי. ולכן כתב בספר המדע וז"ל שפרעון הרשעים הוא שלא יזכו לחיים אבל ימותו ויכרתו וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המת שאינו חי לעולם אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה וזהו הכרת הנזכר בתורה שנ' הכרת תכרת הנפש ההיא. אמנם מה שכתב הרב שמה כל הרשעים שעונותיה' מרובים דנין אותם כפי חטאתיהם ויש להם חלק לעולם הבא שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא אלא נכרתים ואובדים כפי גודל רשענותם וחטאתם לעולם ולעולמי ועולמים האפיקורסים והכופרי' בתורה וכו' לא אמר הרב זה על הכריתות אלא על שאר החטאים שבהיות' קלים יקבל החוטא עליהם עונש בגיהנם זמן מוגבל. ועכ"פ יהיה להם חלק לעולם הבא. האפיקורסים שזכר הם הנכרתים ואובדים בין שיהיו מכלל הג' כריתות או שאינם מהכריתות שגם הם יהיו אובדים כפי חומר חטאתם. אבל כרת הנפש אצל הרב הוא העדרה לגמרי ובידוע שאין בהעדר מדרגות. ולכן קרא הרב את הכרת בשם מיתה ואבד כבהמה. ואמנם מה שכתב בפ' המשנה כמו שזכרתי שהמחוייב כרת ישאר עליו העונש לאחר המיתה. ר"ל שענינו אינו בעולם הזה אבל הוא אחר המות. ולפי שהרב במקום ההוא לא ביאר איכות העונש ההוא אמר כמו שנבאר בפרק שאחר זה ושם כתב בביאור שהכרת היא הנקמה הגדולה שתאבד הנפש ולא תהיה חיה וקיימת. ראה גם ראה איך ביאר דעתו שהכרת הוא העדר ההשארות והקיום על כן אמרתי שהיה דעת הרב שהכרת שזכרה התורה לנפש אינו אלא הפרדה מחיי העולם הבא. אמנם במגדף מפני חומרת חטאו הוסיף' בו התורה מלבד הכרת הנפשי הכולל והשוה בכל הכריתות שגם כן תכרת בקצור ימי חיו בעולם הזה ולכן דרשו ז"ל בו הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא. והדעת הזה התחייבו לו גם כן ספקות. אם מדרך הסברא שיהיה עונש הכרית' כלם שוה בענין הנפש והאוי' כזית חלב ודם או שבא על הערוה מפני שתקפו צרו תמות ותעדר נפשו כנפש העובד ע"ג. והמגדף את השם. והנותן מזרעו למולך והוא זר מאד. ויקשה עוד לרב מה שאמרו חז"ל שהכרת הוא לחמשים שנה כיון שהוא אומר שהכרת הכללי הוא לנפש בלבד ואינו לענין הגוף אם לא שיאמר הרב שמה שאמרו רז"ל חמשים שנה על כרת המגדף בלבד אמרוהו שהוא כולל לגוף ולנפש והוא בחלוק האמת ועוד יקשה לרב אם היה ענין כל כרת עונש הנפש עד שנפני זה אמרה תורה ונכרתה הנפש היא ונכרתו הנפשו'. למה א"כ פרשת המעל' בחוץ באה כלה בלשון איש החט' והעונש דם יחשב לאיש ההוא ונכרת האיש ההוא. ולא יסור הדם בא בכל הפרשה בלשון נפש ונתתי פני בנפש האוכל' את הדם כל נפש מכס לא תאכל דם וכל נפש אשר תאכל נבלה אין ספק שלא כל זה בקרי והזדמן ועכ"ז יראה שהדעת הזה אינו נכון:

והדעת הו' שראיתי בזה הוא להרמב"ן בפירושו לפרשת אחרי מות והחזיק בו בספר תורת האדם אשר חבר בשער הגמול ממנו. וענינו שאין הכרת בכל החייבי כריתות שוה אבל הוא בג' מינים כי יש ממנו כרת גשמי בלבד והוא למי שזכותיו מרובים מעונותיו אף על פי שיש בהם מחייבי כריתות העונש מגיע לו לגופו בלבד והוא מת בחצי ימיו כמו שאמרו חז"ל מת בן חמשים שנה זו מיתת כרת ולאחר שמת כיון שרובו זכות אינו יורד לגיהנם אבל זוכה למעלה הראויה לו בגן עדן ועל זה נאמר בתורה ונכרת האיש ההוא שמיחס הכרת לגוף בעולם הזה ולא לנפש. ויש מין אחד מהכרת שהוא נפשי כלו בלבד והוא למי שעונותיו מרובים ועונשו הוא נפשי שיכרת מחיי ג"ע בעולם הנשמות. וגם מחיי העולם הבא שהם לאחר תחיית המתים ועל זה אמר ונכרתה הנפש ואבדתי את הנפש ההיא ורשעים הללו אין להם כרת בגופם שהם מאריכים ימים כמו שאמר ויש רשע מאריך ברעתו. ויש מהכרת מין ג' יותר קשה והוא הכולל לגוף ולנפש שיכרת גופו בעולם הזה ונפשו בע"ה וזה ייוחד לבד לעובד עכו"ם ומגדף את השם שנאמר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה. הנה התבאר ששני הרבנים המיימוני והנחמני מסכימים אם בענין הכרת הנפשי שהיה ענינו העדר הנפש והפסדה לגמרי ויסקימו בכרת הכולל בעכו"ם והמגדף שהוא לגוף ולנפש ולבד יתחלפו בכרת הגופני שקבל אותו הרב הנחמני ולא יקבלו הרב המיימוני. והדעת הזה מהרמב"ן עדין יקשו בו בדברים. הא' שיתחייב ממנו שלא יהיה הפרש אצלו בין המין הראשון מהכרת שהוא לדעתו גופני אל המיתה בידי שמים כיון ששניהם לענין הגוף ולא נוכל לומר שהם ענין אחד כמו שהוכחתי מדבריהם ז"ל. ושנית יקשה לרב הנחמני מה שאז"ל שהכרת הוא לחמשים שנה כי הנה לדעתו המין ב' מהכריתות שהוא הנפשי בלבד אין ענינו לחמשים שנה והוצרך מפני זה מאמרם ז"ל שיובן במין הראשון ובמין הג' מהכריתות לא כולל להם. ואינו כן כי הם לא נתנו דבריהם לשעורים. הג' יקשה לו ג"כ כי פעם יראה מדבריו שהוא יכנס בדעת הזה מפי הכתובים שראינו שמיחסים פעם הכרת אל האיש ופעם אל הנפש. ופעם יראה שייכנס בו מדרך הסכרא במי שזכותיו מרובים מעונותיו או שעונותיו מרובים מזכותיו. ונראה לי ששתי ההוראות בלתי צודקות לדעתו. אם עדות הפסוקים לפי שמצינו בנותן מזרעו למולך שנאמר עליו ועל כל העריות יחד ונכרתו הנפשות. ובפרשת קדושים נאמר בענין המולך ואני אתן את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו האם נאמר שהיה עונש המולך לגוף בלבד בעולם הזה. מפני שאמר באיש ההוא במי שרובו זכות ומעוט עונות ושאחרי מותו יזכה לחיי העולם הבא. אף שכבר מצאנו שנאמר עליו ועל כל העריות יחד ונכרתו הנפשות והתחייב מזה שהעונש המיוחס לגוף והמיוחס לנפש אחד הוא. ואמנם מדרך הסכרא שעשה הרב הבדל ממי שרובו זכות או רובו עונות אינה טענה מיוחדת לכל הכריתות. כי בכל הפעולות אשר יעשה אותם האדם אם היו רובם זכות ומעוט עונות קבלו חז"ל (קדושין טז) שנפרעים ממנו ממעוט עונות שעשה בעוה"ל כדי לתת לו שכרו משלם לעוה"ב ואם היו רובם עונות ומעוט זכות יפרחו כמו עשב בעוה"ל ויציצו כל פועלי און להשמדם עדי עד לעולם הבא. ובמה יבדלו א"כ הכריתות משאר העבירות כלם שענשם בידי שמים. ואין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר כל בריה ובריה. סוף דבר שנשג הדעת הזה מהרמב"ן יתחייבו לו ספקות והרחקות רבות:

ומפני זה כלו נראה לי בדרוש הזה דעת שביעי אותו ראיתי צדיק לפני בדבר הזה. והוא שהכרת בכלל בכל הל"ו כריתות כולל לגוף ולנפש אם לגוף בעולם הזה שיקצרו ימי החוטא וימות קודם עתו שהיה ראוי לו כפי טבעו. ואם לנפש שאחרי הפרדה מן הגוף בעולם הנשמות תתרחק מזיו השכינה ומקבול השפע העליון לנפשות הזוכות שמה מצרור החיים ולכן

נקרא העונש ההוא כרת שהוא הלשון הנופל על הענף הנכרת מן האילן שממנו יקבל ההונה והחיות בהיותו דבק בו בצמיחתו כן הנפש תכרת מאותו צרור החיים העליון ולא קבל זיו השכינה שהוא העונש והשכר הנפשי אבל אין זה לנפש העדר גמור והפסד מוחלט כי הוא עצם רוחני קיים בעצמו בלתי נפסד בטבעו. אך הכרת הוא עונש וצער גדול לנפש תקבל בו הפחות והיתר ואחרי קבל העונש תשוב לקבל העדן והעונג וכמ"ל אם יכרת ועוד יחליף ויונקת לא תחלל. ועם היות שאמרו רז"ל (עדות כב) שעונש הרשעים בגיהנם י"ב חדש לא אמרו זה בענין הכריתות כי בהם ענשם לנפש זמן יותר ארוך מזה ואין כל הכריתות שיום בעונש הנפשי אבל יתחלפו בהתמדת זמן העונש בין רב למעט כפי חומר החטא או קלותו ויהיה ענין הכרת לפי זה שמי שרובו זכות ומעוט עונות שכפי המדה האלקית נפרעים ממנו ממעוט עונות שעשה בעולם הזה כדי לתת לו משלם שכרו לעולם הבא הנה אם היה בכלל אותו מיעוט עונות שעשה כרת מן הכריתות אע"פ שיקבל ענשו בעולם הזה לא יקנה שיתקבל נפשו בעולם הבא אם מעט ואם הרבה כפי החטא. וכן אם היה רובו עונות ומעוט זכות שכפי המדה נותנים לו שכר זכותיו בעולם הזה כדי לפרע ממנו מרוב עונותיו בעולם הבא. הנה אם היה אחד מהכריתות מכלל אותם העונות שעשה התחייב ע"כ שגם בעולם הזה יקבל עונש גשמי בקצור ימיו כי זו היא חמרת הכרת עם כל שאר הכריתות שלא יהיה נזון כפי כללותם אלא כפי פרטיותם או תוכרת בין בעונש העולם הזה בין בעונש העולם הבא. ובהו לפי דעתי מעדו רגלי חמרת הרב הנחמני שלא הבדיל בין הכרת לשאר העבירות בענין המדה הזאת הנוכרת. הנה אם כן כל כרת בין שיחשו הכתוב לאיש החוטא או לנפש להיותה סבתו. הנה גדר הכרת ורשומו הוא הפסק וקצור החיים בעולם הזה והפסק העונג הנפשי לעולם הבא. ולענין זה אחז"ל שהיה הכרת לחמשים שנה. ואמנם מה שנאמר במגדף הכרת תכרת הנפש ההיא שדרשו חז"ל הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא אינו עונש מיוחד למגדף כמו שחשב הרב הנחמני אבל הוא ביאור ענין כל כרת וגדרו. ואעידה לי בזה עדים נאמנים כי מצינו במשנה בריש כריתות מהמילה ומחמץ בפסח והמחלל קדשים ומעירות ועובדי גלולים והמגדף מכללם ולא שמו הבדל כלל בין כרת לכרת והוא המוכיח שעונש כל הכריתות בזה שוה. והעד הב' ממה שאמרו שם אחרי זכרון הכריתות במשנה השנית. אלו חייבים על זדונם כרת ועל שגגתם חטאת ועל לא הודע שלהם אשם תלוי וכמו שבשגגה ובלא הודע אין הפרש בין כרת לכרת ככה בזדון אין ראוי לומר שהיה הפרש בין כרת לכרת לענין העונש. והעד הג' מהמגדף בספרי עצמו לא אמר הכתוב אלא ונכרתה הנפש ההיא כלשון עצמו שאמר באוכל דם ובעריות ובחמץ בפסח והוא המוכיח שענין הכרת בכלם שוה ולכן אמרו במשנה שזדון מן הכריתות הוא הכרת בלבד. אמנם מה שאמר עוד הכתוב כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה. אינו אלא נתינת טעם למה שאמר ונכרתה הנפש ההיא כלומר וראוי הוא שתכרת נפשו בשני העולמות לפי שדבר ה' בזה ואת מצותו הפר ולכן ראוי שיענש גופו כפי מעשיו ונפשו כפי רוע אמונותיה. וזהו הכרת תכרת. ודרשתם ז"ל הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא שהוא פירוש הכרת שזכר לא תנאי מיוחד בכרת המגדף. והעד הד' במה שכתוב בתוספתא כי דבר ה' בזה זהו הפורק עול והמפר ברית בשר והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה. והנה המפר ברית בשר הוא הכרת הנזכר בברית מילה שנה' וערל בשר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתו הפר ואיך א"כ יוכל בהכרת תכרת שהוא בעולם הזה ובעולם הבא אלא שזה היה משפט של הכריתות כמו שאמרתי וכל זה נקמה שתיכח תוכחת מגולה אמתת דעתי שכל הכריתות הם בעולם הזה ובעולם הבא. ושמה שזכר ביחוד במגדף הוא להיותו בנין אב לכלם. וכבר יסופק על זה ממה שמצאנו ראינו שאונקלוס תרגם כל מקום שנאמר ונכרתה הנפש ההיא ואישתיצי אינשא וזה יורה שאין הכרת מגיע לנפש אלא לגוף שעל כן תרגמו אינשא וגם כן במגדף תרגם הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה אישתצא אישתצי אינשא והוא חוביה ביה והוא זר מאד. כי איך יחשב על השלם אונקלוס שקבל מרבי אליעזר הגדול ומרבי יהושע ועל פיהם עשה תרגומו כמו שהיה אצלם הלכה למשה מסיני שיסכל אמתת הכרת וענינו. וכבר חשבו אנשים שעשה זה מפני ההמון שאינם מרגישים בענין הנפש. ומה יאמרו למה שחשבו שחמץ ונכרת האיש ואישתיצי אינשא ולמה לא תרגמו ואישתיצי גברא אבל הנראה לי בזה כלו הוא שאונקלוס תרגם שהיה הכרת לגוף ולנפש כמו שביארתי ולכן תרגם בו תמיד אינשא שהוא כרת האנושות שהוא כולל לגוף ולנפש כי אין האנושות אלא חבור הנפש המשכלת עם הגוף האנושי. ומפני זה שלא נחשוב שהיה הכרת לנפש בלבד ולא לגוף לא תרגם נפשאת. וכדי שלא נחשוב שהיה הכרת לגוף לבד ולא לנפש לא תרגם בו גברא אבל תרגם אינשא שהוא כולל לגוף ולנפש. ואמנם בסוף אחרי מות תרגם ונכרתו הנפשות ואשתצי נפשאת כדי לפרש הפסוק באשר הוא שם שאמר ולא תקיא אתכם הארץ בטמאכם אותה כאשר קאה את הגוי אשר לפיכם הכרת פרישו כמו שביארתי שם אל תחשבו אתם בני ישראל כעשותכם כתועבות הגוים תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי והיה ענשכם מיתה בעוה"ל בלבד לא יהיה כן כי מלבד העונש ההוא הגשמי שתקבלו כמהם הנה עוד כל אשר יעשה מכם מכל התועבות האלה יענש עונש נפשי והוא אמרו ונכרתו הנפשות מקרב עמם. ולפי שבא הכתוב הזה לבאר להם העונש הנפשי הנוסף להם בבחינת הדת הוצרך אונקלוס לתרגם הפסוק ההוא על הנפשות עצמם שהוא הצריך אליו כפי מקומו. הנה ביארתי הדרוש הזה כפי אמתתו. ואני הרחבתי בו הדבור יותר בספר צדק עולמיים מ"ב פ"ו אשר אני עושה. והותרה בזה השאלה ה':

8. ספר שערי תשובה - שער שלישי אות ק

המדרגה השישית מיתה בידי שמים. ההפרש אשר בין מיתה וכרת. כי חיוב המיתה. עליו לא על זרעו. ובעונש הכרת. הוא זרעו נכרת. אולם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים לב, ב): כי על ענין אחד ועל צד ינשא חומר המיתה בידי שמים מן הכרת, כי מי שהוא חייב מיתה בידי שמים עולה מות בחלונותיו, ובעלי חיים מקנה קנינו מתיים. פרתו רועה באפר והיא מתה, תרנגולתו רועה באשפה והיא מתה, וידבק המות בו עד כלותו אותו:

9. רש"י שבת דף כה/ב

ויצא - מאי איכפת לן חובה כבוד שבת הוא, שאין סעודה חשובה אלא במקום אור כעין ימא, בפרק בתרא דיומא (עה, ב):

10. תוספות שבת דף כה/ב

הדלקת נר בשבת חובה - פל' במקום סעודה דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג אבל מהדלקת נר גופיה לא הוה פריך אביי דפשיטא דחובה היא דהתנן (לקמן דף לא:) על ג' עבירות נשים כו' על שאינן זהירות בהדלקת הנר:

11. מפני הרב [עמ' סב-סג]

כיבוד ועונג: כתב הרמב"ם (רפ"ל מהל' שבת) ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים והן מפורשין עיי' הנביאים. שבתורה זכור ושמור, ושנתפרשו עיי' הנביאים כבוד ועונג שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ד' מכובד. בדרך כלל אנו רגילים לומר שהמצוות שהן מדברי קבלה גדרם הוא, שהן אך מדרבנן, אך מאחר שזכור בספרי נביאים וכתובים, חזינן שיש עליהן הסכמת רה"ק, מדנוכרו בכתבי הקודש, וממילא שייך לומר כדברי הר"ת דדברי קבלה כדברי תורה דמיין לענין להחמיר בהם כמו בדאורייתא. וכן הביאו כמה פוסקים לדיןא בשם הטורי אבן, דספק דברי קבלה לחומרא כמו בספק דאורייתא.

אך בדברי הרמב"ם כאן (בקשר לכבוד ועונג) משמע מלשונו (שכתב שנתפרשו עיי' הנביאים) דאין זה כמו דברי קבלה דעלמא, אלא שדברי הנביא ישעיה באו לפרש ולבאר מה שכלול בפסוקים דאורייתא דזכור ושמור, ונמצא דבאמת כיבוד ועונג מצוות דאורייתא הן, אלא שקראן הרמב"ם דברי סופרים כדרכו בשאר מקומות בחיבורו לקרוא אף לדינים דאורייתא בשם דברי סופרים, כל שאינן מבוארים בתורה שבכתב, אלא רק ידועים מלכח התורה שבעל פה, ועיין רמב"ם פ"א מהל' אישות וקס"ף משנה שמה.

ובביאור ההבדל שבין כיבוד לעונג, עיי"ש ברמב"ם ה"ב - איזהו כבוד וכו', ושם בהלכה ז' - איזהו עונג וכו'. ויש מפרשים שכוונתו לחלק ולומר שכל שיש בו הנאת הגוף - היינו עונג (לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם), בניגוד לרציצת פניו ידיו ורגליו ולבישת כסות נקייה ונר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת - שבכל אלו מתקיימת מצות כיבוד, דאין בהם הנאת הגוף ממש. [ועיין ערוך השולחן סי' רס"ג סק"ד בשם הספר תוספת שבת.] אך רבנו הזכיר את דעת הגר"א (בביאורו לאלו סי' תקכ"ט) שהגדיר אחרת את החילוק שביניהם, דכיבוד גדרו - כל ההכנות שעושים מבעוד יום בעד שבת, ועונג היינו - כל מה שנהנין בשבת גופא.

ולפי זה נראה שמנהגנו לומר פרקי תהלים בתורת קבלת שבת, מדיני כיבוד הוא, עיי"ש ברמב"ם ה"ב - שישב בכבוד ראש מיחל להקבלת פני השבת. [ועיין משי"כ בספר נפש הרב (עמ' צ"ה)].

12. THE 39 MELACHOS [RIBIAT][154, 155, 159]

a-2) The Mitzvah of lighting candles (Hadlokas Neiros)

As mentioned earlier, there is a Mitzvah requirement upon every household to light candles before Shabbos. This Mitzvah is known as "Hadlokas Neiros" (in Yiddish "Licht Bentschin" or "Licht Tzindin"). Three reasons are cited by the commentaries and Poskim⁶⁹⁰ for this important Mitzvah:

- 1) **Kovod Shabbos**: (Honoring Shabbos by dignifying the Shabbos table with candlelights)
- 2) **Oneg Shabbos**: (Enjoyment of Shabbos when the table and food is illuminated)
- 3) **Shalom Bayis**: (Domestic tranquility; i.e. members of the household will not stumble in darkness and quarrel)

Although the candlelighting is a requirement that is incumbent upon the household as a unit (i.e. all of its members are responsible),⁶⁹¹ special preference for this Mitzvah is deferred to the woman of the house,⁶⁹²

a-4) Electric lights

Some Poskim have ruled that electric (incandescent) lights are acceptable for the Mitzvah of Hadlokas Neiros, and that one may even recite the Brocho on them. The Igros Moshe, however, is quoted as saying that one should not recite a Brocho on electric lights.⁶⁹⁶

Nevertheless, if a woman (or man) is in a place where using candles or oil lamps is impossible (e.g. in the hospital), a small electric (incandescent) light should be switched on before Shabbos (without a Brocho) where the light will be needed or used.⁶⁹⁷

2: When eating in one location and sleeping at another

Ideally, the correct place to light the Shabbos candles is at the Shabbos table, or at least in that same room.⁷³⁰ In this way, one is in compliance with all of the requirements that are associated with Hadlokas Neiros; *Kovod Shabbos* and *Oneg Shabbos*, as well as *Shalom Bayis*. If this is not possible, the candles may still be lit (with a Brocho) anywhere in the house where benefit will be derived from their light (i.e. thereby in compliance at least with the requirement of *Shalom Bayis*).⁷³¹

However, a question still remains regarding the status of a family that resides in one place, but eats the Shabbos meal somewhere else. The question would seem to hinge on which of the three principles takes precedence; *Kovod* and *Oneg Shabbos*, (i.e. where one eats) or *Shalom Bayis* (i.e. where one sleeps)?^{731a} Indeed, this Halachic dilemma is very common with young couples who often stay (i.e. sleep) in an apartment but eat the Shabbos-night meal with their parents or another family.

The leading Poskim have ruled that in these cases, it is best to light the candles in the apartment where one sleeps. This is because ordinarily, one would expect that the host family will have candles on the table already; Therefore, the apartment (which would otherwise not have any special lights for Shabbos), takes precedence.⁷³²

However, one must make certain to derive benefit from the candles that were lit in the apartment. Preferably, extra long candles that will remain burning until they return home should be used. If this is not possible (or if they fear that they may return too late in any case), then the woman should try to stay awhile after lighting, until it becomes dark, and the candles offer some benefit in the darkness. If this too is impossible, the candles may be lit where the couple will be eating.⁷³³

13. טור (או"ח ס' ר"ס)

מצוה על כל אדם שירחץ בע"ש לכבוד שבת ואם אי אפשר לרחוץ כל גופו ירחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי ע"ש מביאין לו עריבה מלאה מים חמין ורוחץ בה פניו ידיו ורגליו ומתעטף בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבקות ...

14. ערוך השולחן אורח חיים הלכות שבת סימן רס

סעיף א: כתיב [איכה ג, יז] ותזנה משלום נפשי נשיתי טובה ודרוש חז"ל בשבת [כ"ה:]: ותזנה משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת נשיתי טובה זו בית המרחץ או רחיצת ידים ורגלים בחמין ערב שבת ולכן נהגו רוב ישראל לילך למרחץ בע"ש מפני כבוד השבת ויש נוהגים לטבול גם במקוה מפני קדושת שבת ואשרי חלקם דבזה ממשיכים עליהם שפע קדושה משבת קדש וגם לובשין כתונת לבן לכבוד שבת:

סעיף ב: וזהו שכתבו הטור והש"ע מצוה על כל אדם לרחוץ כל גופו בחמין בע"ש ואם א"א לו ירחץ פניו ידיו ורגליו ע"ש ובגמ' לא הזכירו פנים דזהו מילתא דפשיטא שהרי בלא"ה שנינו שם [נ':] רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו ע"ש וכן איתא שם על ר' יהודה שבכל ע"ש מביאים לו עריבה מליאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ע"ש וזה שלא כללו הפנים בנשיתי טובה לאו משום דא"צ הפנים אלא דפנים אינו בכלל הטובה כלומר ידיים ורגלים בחמין לעת ערב היה רפואה כדאמרינן שם [ק"ח:]: טובה טיפת צונן שחרית ורחיצת ידים ורגלים בחמין ערבית מכל קלורין שבעולם ע"ש והפסוק לא מיירי בע"ש לפיכך לא אמר פנים והנה זהו וודאי דמרחץ לרחוץ כל גופו יותר מצוה מרחיצת פניו ידיו ורגליו וזה שר' יהודה לא עשה כן וראיתי מי שטרט בזה [א"ר סק"א] ולי נראה הטעם פשוט משום דר' יהודה היה לו כאב ראש כדאיתא בנדרים [מ"ט:]: ומי שיש לו כאב ראש אין ביכולתו ליכנס למרחץ מפני החמימות ולכן לא רחץ ראשו ג"כ:

15. תוספות שבת דף כה/ב

סדין בציצית בית שמאי פוטרין - פירש בקונטרס בית שמאי לא דרשי סמוכין ... ובשמעתין נמי היה להם ציצית של מינו והיו מחביאים מר' יהודה לפי שהיה מחייב לעשות תכלת והיה סבור שעושין כבית שמאי מדאורייתא ואינהו סבור אפילו לבית הלל אסור מדרבנן משום כסות לילה וקשה לר"י... ועוד דאמרינן בפרק קמא דיבמות (דף ד.) גבי כלאים בציצית דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בעלמא במשנה תורה דריש ואיך יתכן לומר דבית שמאי לא דרשי סמוכין ... ונראה לר"ת דכ"ע דרשי סמוכין ובית שמאי פטרי מדרבנן משום כסות לילה או משום שמא יקרע ופטרי אפילו ממינו ... ובית הלל מחייבין אפילו תכלת דלית להו הנהו גזרות דבית שמאי וכבית שמאי קי"ל כדמוכח בסיפא דהך ברייתא והשתא ניחא דרב קטינא שלא היה לו ציצית כלל וכן תלמידיו של רבי יהודה לא היה להם כלל ציצית דסברי כבית שמאי ואומר ר"ת דאין לעשות טליתות של פשתן ולעשות בו ציצית אפילו מינו דכבית שמאי קיימא לן דפטרי והמברך מברך ברכה לבטלה:

16. שו"ע אורח חיים - סימן ט

(ו) י"א שאין לעשות טלית של פשתן, אע"פ שאין הלכה כן, ירא שמים יצא את כולם ועושה טלית של צמר רחלים שהוא חייב בציצית מן התורה בלי פקפוק: הגה - ומיהו אם אי אפשר רק בטלית של פשתן, מוטב שיעשה טלית של פשתן וציצית של פשתן, משיתבטל ממצות ציצית (תשובת הרא"ש כלל ב')

17. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף כה/ב

מטה מוצעת ואשה מקושטת לתלמידי חכמים. פירוש מקושטת מלשון קשט עצמך (ב"מ קז, א), כלומר מתוקנת והגונה במעשיה וראויה לתלמידי חכמים, וכענין שאמר רבי עקיבא בסמוך כל שיש לו אשה נאה במעשיה:

18. מהרש"א על שבת דף כה/ב

כל שיש לו ק' כו'. נראה לפרש דעות וסברות דהני תנאי משום דיש עשיר שמאספ לכבוד שיהיה לו שם בגדולים ולהיות נקרא עשיר ויש שמאספ עושר משום שחושב שצריך הרבה לפרנסת אשתו בשאר וכסות שחייב לה ויש שמאספ שחושב שיהיה צריך לו באם יבא עליו חולי שלא יצטרך לבריות וקאמר ר"ט כלפי מי שמאספ לכבוד להיות נקרא עשיר ודרך גוזמא קאמר שאינו נקרא עשיר אלא שיש לו ק' כרמים כו' וה"ה ביותר דאזהב כסף לא ישבע כסף וא"כ לא הגיע לתאותו להיות נקרא עשיר לעולם וכלפי שמאספ לצורך אשתו שצריכה הרבה להיות נאה בקישוטים קאמר ר"ע דאין זה עשיר דלעולם לא תסתפק דהיא מבקשת לימודה ביותר אבל זה נקרא עשיר שיש לו אשה נאה במעשיה ואינה מבקשת מבעלה קישוטים ודי לו במועט ונקרא עשיר כאמרם השמח בחלקו ונתכוין ר"ע על אשתו בת כלבא שבוע שהיתה מסתפקת במועט ואמרה להו יודע צדיק נפש בהמתו כשאמרו לה שאלו מאני לבושי בפ' אע"פ (דף ס) וכלפי מי שחושב שיהיה צריך לעשירות בעת שלא יהיה בריא קאמר דדבר זה גם כן אין לו שיעור אבל אמר שיהיה נקרא עשיר וישמור בריאותו שיהיה לו בהכ"ס סמוך לשולחנו ולא יבא לידי חולי כמ"ש בר"י בר אלעאי בפרק הנודר מן המבושל (דף נ) דאמר ליה מינא לר"י פניך דומין או כמלוי ברבית כו' וקא"ל כ"ד בהכ"ס אית לי מביתי כו' עכ"ל: